

Norrby 1:1 /311

Gårdsnamn

Väderstrecksnamn i förhållande till kyrkan.

Ägonman

Folkesänge, Kyrsbärgärdet, Slottet, Västerhagen.

Forntida fynd

Bebyggelseplats (95). Tidigare gård låg 300 m norr om den nuvarande gården.

En stensättning (grav) 1 m diametern (G60).

Slipskåresten (G61). Tre armringar SHM 1125002, vikingatid.

Sojde (G59), öster om gården.

Kalkugnsruin, öster om dammen.

Fynden från Norrbys är få men i omgivningarna finns det mera. Norrbys ligger 700 meter från Väte kyrka. Vägen mellan Bäcks och Norrbys och kyrkan kantas av gravar från ett tidigare sammanhängande gravfält från järnålder. Husgrunder (G1, G7) söder om kyrkan visar att folk bott i trakten sedan tidig järnålder.

Det finns två fornborgar i närheten, Binge slott är den ena i skogsområdet nordost om gården. Den andra fornborgen ligger strax väster om kyrkan.

Ägare från skattelistor och dokument

Gården Norrbys nämns från 1500-talet i gotländska skattelängder. Första kända gången är Sören Norbys rä-

kenskapsbok 1523–25, där böndernas skatteleveranser i varor och pengar redovisades för länsherren på Visborgs slott.

I 1570 års husarbetsbok står **Jakob Norrby** ansvarig för gården. Man skulle betala 12 skilling i skatt eller göra 4 ökedagar vid danska kronans gårdar på Gotland, som dagsverken.

1631 **Botel**.

1633 **Laurents**.

1640–48 **Anders**.

1650 **Jöns Norrby**.

1653 års revisionsbok

Norrby är registrerad som ett av socknens kronohemman. Gården har 4 tnl åker, 12 mans slätt äng och tarvelig skog. Gården har varit öde i 2 år.

Gården låg då 300 meter norr om den nuvarande gården, som bebyggelseplatsen (G95) visar.

1654 **Per Norrby**.

1658 **Niels Norrby**.

1659–66 öde.

Mellan 1666 och 1743 var Norrbys delad i två parter. Ägaren till den andra delen var **Sven Norrby** 1679. 1682 var halva parten öde.

1679–97 **Jakob**.

1723 **Olof Hansson**.

1741–43 **Rasmus Larsson**, son till ägaren av den första delen, 1787–40 Lars Rasmusson.

Vid 1701–02 års skatteinventering

Den visar att gården är belägen på samma plats som idag. Det äldre boningshuset, en parstuga och ett annat hus låg strax bakom det moderna huset som byggdes 1936.

Från 1743 var Norrbys ett hemman och brukades av en familj. Från 1728 var gården i Lars Rasmussons släkts ägo och det släktledet varade fram till de sista tre brukarna 1995.

Lars Rasmusson (1684–1744), husbonde 1728–40, gift med **Catharina** (1688–1751).

Sonen **Hans Larsson** (1711–1782), husbonde 1741–75, gift med **Catharina** (1711–1784)

Dottern **Maria** (1739–1804) gift första **Nils Nilsson** husbonde 1765–69, gift andra **Johan Isacsson** (1744–1816), husbonde 1776–96. Inlösen till skattegård 1790.

Sonen **Johan Johansson** (1775–1815), husbonde (1797–1815), gift med **Catharina** (1767–1826).

Dottern **Maria** (1800–1882) gift med **Lars Nilsson** (1789–1869), husbonde 1816–60.

Av deras elva barn blev **Johannes Larsson** (1829–1910), husbonde 1860–99, gift med **Anna Lorentina Pettersson** (1835–1922) från Stora Vikare, Viklau.

Dottern **Vendela** (1869–1950) gift med **Reinhold Johansson** (1868–1938), Fardhem, husbonde 1899–1938.

Vendelas ogifte bror Rudolf (1879–1959) levde och arbetade också på gården.

Barnen **Edvin** (1900–1985), **Martha** (1903–1995) och **Erik** (1911–1976) Johansson var husbönder 1938–1995.

Gården testamenterades till Gotlands Fornvänner 1995.

Om de äldre ägarna vet man att **Johan Isacsson** löste ut gården till ett skattehemman för 19 riksdaler och 26 skilling. Gården var värderad till 19 riksdaler.

1860 övertog **Johannes** gården av föräldrarna Lars Nilsson 71 år och Maria Johansdotter 60 år. Johan löste ut sina syskon med 500 kr var med hjälp av lån. Man skrev födslokontrakt, dvs. undantagskontrakt där far och mor skulle få logi och mat och som lite extra – tobak, socker och kaffe.

Bröllopet mellan **Johan Larsson** och **Anna Lorentina** från Stora Vikare i Viklau ägde rum 1868. Med brudens stora hemgift följde en lista samt värdering av alla föremålen.

1890 vid tiden för laga skifte var ägaren **Johan** eller **Johannes Larsson**. Vid skiftet samlades ägorna kring gården. Vägen Väte–Visby gick tvärs över storgården med 1700-

tals smedjan och vattenkvarnen öster om vägen. Allén in till gården är från 1700-talet liksom askarna vid smedjan. Gårdens markareal var 57 ha.

Norrbys vattenkvarn

Om kvarnen kan tilläggas att kvarnverket är från 1700-talet och att kvarnen aldrig varit förfallen eller tagen ur bruk. Kvarnhuset och sikten är från tidigt 1900-tal.

I nedre botten i kvarnen är det olika träslag i han- och honhjul, i stora kugghjulet och i det lilla hjulet. Sikten gav vitt mjöl till bakning.

En trappa upp i kvarnen finns malstenarna. Den undre stenen är fast och den övre snurrar. Vänstra kvarnen har gjuten konststen, högra malstenen är av granit. Vänstra kvarnen mal foder till djuren och den högra mal vetemjöl till bakning.

Kvarnen drivs med vatten från dammen intill. Varje vår arrangeras maldag av Väte hembygdsförening.

Norrbys vattenkvarn.

Smedjan vid Norrbys.